EUGÈNE IONESCO

TŁUMACZENIE: JAN KOTT, JAN BŁOŃSKI

www.teatrzabrze.pl
Teatr Nowy w Zabrzu

Lekcja szaleństwa

PREMIERA: 29 STYCZNIA 2010 R.
TEATR NOWY W ZABRZU
7 LUTEGO 2010 R. MCK W RUDZIE ŚLĄSKIEJ

Lekcja szaleństwa

Eugène Ionesco

na podstawie utworów „Lekcja" oraz „Szaleństwo we dwoje"

Reżyseria i oprawa muzyczna: Waldemar Śmigasiewicz

Scenografia: Maciej Preyer

Inspicjent/sufler: Edyta Bicz/Jacek Tomaszewski

Obsada:

Paulina Holtz (gościnnie)

Joanna Żółkowska (gościnnie)

Wojciech Leśniak

WALDEMAR ŚMIGASIEWICZ

Reżyser teatralny, pedagog. W 1978 roku ukończył Wydział Aktorski Państwowej Wyższej Szkoły Filmowej, Telewizyjnej i Teatralnej w Łodzi. Od 1991 roku pracuje w Akademii Teatralnej w Warszawie, jest profesorem warszawskiej uczelni.

Pracował na bardzo wielu scenach, m.in.: w Warszawie w Teatrze Powszechnym, Polskim i Ateneum, w Krakowie na scenie Starego Teatru, Teatru im. Juliusza Słowackiego, Teatru Bagatela, Teatru STU, a także we Wrocławiu, gdzie realizował spektakle w Teatrze Polskim i w Kalamburze, w Poznaniu na deskach Teatru Nowego i Teatru Animacji oraz w Teatrze Miejskim w Gdyni.

Pracuje zarówno nad klasyką, jak i dramatem współczesnym oraz sztukami najnowszymi. Odrębne miejsce w twórczości reżysera zajmuje Witold Gombrowicz - wielka pasja Śmigasiewicza. Jego teksty realizował na scenie wielokrotnie, zarówno dramaty, jak i adaptowaną prozę.

W ostatnich latach reżyser nadal poszukiwał bardzo różnorodnego repertuaru. Pokazał zarówno broadwayowski przebój - komedię muzyczną *Wystarczy no* Neila Simona i Marvina Hamlischa (2005, Teatr Bagatela w Krakowie), jak i *Hamleta* Szekspira (2007, Teatr Nowy w Poznaniu) z bardzo dobrą, tytułową rolą Pauliny Chruściel. Reżyserował salonową komedię o politycznej poprawności *Napis* Géralda Sibleyrasa (2006, Teatr Powszechny w Łodzi) i *Zbrodnię i karę* wg Fiodora Dostojewskiego (2007, Teatr Bagatela w Krakowie). Ostatnie teatralne prace Śmigasiewicza to wyreżyserowany w reporterskim stylu *Kieszonkowy atlas kobiet* Sylwii Chutnik (Teatr Powszechny w Warszawie, 2009) , rozegrany na plaży w Orłowie *Proces* Franza Kafki (Teatr Miejski w Gdyni, 2009).

Reżyser pracował także w Teatrze Telewizji. Przygotował tu m.in. *Emeryta* Brunona Schulza z Janem Peszkiem w roli tytułowej (1988), *Diaboliadę* wg Michaiła Bułhakowa (1989), *Śmierć* Woody'ego Allena (1991) i *Madame Molier* Jeana Anouilha (1995). Ma na swoim koncie także trzydziestominutowy fabularny film telewizyjny *Chwila* (1989) nakręcony w ramach cyklu filmowego *Kawalerki*.

Wielokrotnie nagradzany, m.in.

1994 - Statuetka Pegaza - nagroda programu telewizyjnego "Pegaz" za reżyserię *Ferdydurke* Witolda Gombrowicza w Teatrze Miejskim w Gdyni;

1999 - Nagroda za reżyserię przedstawienia *Kosmos* wg Witolda Gombrowicza w Teatrze Bagatela w Krakowie na 24. Opolskich Konfrontacjach Teatralnych;

2002 - Nagroda za reżyserię *Ferdydurke* Witolda Gombrowicza w Teatrze Powszechnym w Łodzi na 27. Opolskich Konfrontacjach Teatralnych; Złota Maska - nagroda łódzkich recenzentów dla najlepszego reżysera sezonu 2001/2002 - za reżyserię "*Ferdydurke*" Witolda Gombrowicza w Teatrze Powszechnym w Łodzi;

Paulina Holtz

aktorka teatralna i filmowa, urodzona 23 lutego 1977 roku w Warszawie. Córka filmowca Witolda Holtza i aktorki Joanny Żółkowskiej, dzieciństwo spędziła w środowisku aktorskim. W wieku sześciu lat wzięła udział w przedstawieniu Teatru Telewizji *Małżeństwo Marii P.* Jej pierwszym doświadczeniem scenicznym była rola Pazia w sztuce szekspirowskiej *Romeo i Julia* (1990) w reżyserii Andrzeja Wajdy na scenie stołecznego Teatru Powszechnego im. Zygmunta Hübnera. W 1997 roku wygrała casting do roli Agnieszki Lubicz w telenoweli TVP1 *Klan*, która przyniosła jej ogromną popularność.
Po ukończeniu Akademii Teatralnej w 2002 roku związała się na stałe z Teatrem Powszechnym. Występowała także na deskach warszawskiego Teatru Scena Prezentacje (2004). W 2003 roku otrzymała nagrodę "Feliks Warszawski" w kategorii najlepszego aktora, który pracuje nie dłużej niż pięć lat od uzyskania absolutorium za rolę Jenny w spektaklu *Kształt rzeczy*.

Wojciech Leśniak

rocznik 1950, absolwent PWST w Krakowie.
Aktor teatrów: Polskiego w Bielsku-Białej, Zagłębia w Sosnowcu, Śląskiego w Katowicach , obecnie (ponownie) Teatru Nowego w Zabrzu. Wyróżniony m.in. Srebrnym Krzyżem Zasługi (1985) , Złotą Maską za główną rolę w spektaklu *Tytus, Romek i Atomek* w Teatrze Nowym w Zabrzu (1988) , Złotą Maską za rolę Blonda w *Król* w Teatrze Zagłębia w Sosnowcu (1991). Jest wyjątkowo wszechstronny i rozbrajająco śmieszny - każdą farsę podniesie do rangi sztuki, zaskakująco głęboki - każdemu "pokręconemu" bohaterowi doda ludzkiej łagodności. Zagrał we wszystkich niemal wielkich inscenizacjach Teatru Zagłębia - Scurvego w *Szewcach*, Chlestakowa w *Rewizorze* , Wierszynina w *Trzech siostrach*, Orgona w *Świętoszku*. Nad wszystkimi tymi rolami góruje jednak największe osiągnięcie Wojciecha Leśniaka - Szatan w *Kordianie*. Przebiegły manipulant, wysysający najmniejszą kroplę zła z dobrych intencji, a jednocześnie przerażająco... ludzki.
Występował również w wielu serialach i filmach m.in. *Lokatorzy, Święta Wojna, Śmierć jak kromka chleba, Magma, Budniokowie i inni, Blisko, coraz bliżej, Anna i wampir.*
Obecnie Wojciecha Leśniaka oglądać na deskach Teatru Nowego oglądać możemy w *Transferze* St.Bieniasza w reżyserii Bartłomieja Wyszomirskiego.

Joanna Żółkowska

Należy do najbardziej popularnych polskich aktorek. Z powodzeniem łączy pracę w teatrze z występami w popularnych serialach i komediach telewizyjnych.
Zadebiutowała w słynnej inscenizacji *Dziadów* Adama Mickiewicza przygotowanej przez Konrada Swinarskiego (1973), gdzie zagrała Zosię. Jej pojawienie się na krakowskiej scenie stało się wydarzeniem z pogranicza sztuki i skandalu. Zosia w wykonaniu Żółkowskiej pozbawiona była poetycko-lirycznych cech. Przykuwała uwagę erotyzmem.
Pracowała pod kierunkiem wybitnych reżyserów: Jerzego Jarockiego, Jerzego Kreczmara, Zygmunta Hübnera, Andrzeja Wajdy, Aleksandra Bardiniego
O aktorstwie Żółkowskiej wiadomo, że jest szczere i spontaniczne. Ujmuje publiczność żywiołowością. Jej temperament i komiczny zmysł sprawiły, że z powodzeniem grała Fredrowskie bohaterki, bardzo dobrze czuła się w konwencji przedstawień komediowych i muzycznych oraz w przedstawieniach dla dzieci,.
Rolą, która w dużym stopniu odmieniła jej sceniczny wizerunek, była Ona w *Ławeczce* Aleksandra Gelmana w reżyserii Macieja Wojtyszki (1986). Na początku lat 90. sukcesy przyniosły jej kolejne spektakle grane razem z Januszem Gajosem. Wystąpili wspólnie w komedii *Tutam* Bogusława Schaeffera w reżyserii Marka Sikory (1992) i stworzyli świetną parę w *Mężu i żonie* Aleksandra Fredry w reżyserii Krzysztofa Zaleskiego. Wystąpiła w wielu przedstawieniach Teatru Telewizji. Była Eleonorą w *Tangu* Sławomira Mrożka w reżyserii Piotra Szulkina (1992), Sarą w *Kochanku* Harolda Pintera w reżyserii Roberta Glińskiego (1993), Julią Gibbs w *Naszym mieście* Thorntona Wildera w reżyserii Marii Zmarz-Koczanowicz (1997) i Pułtuską w *Żelaznej konstrukcji* Macieja Wojtyszki w reżyserii Sylwestra Chęcińskiego (2000). Jej najciekawszą rolą była Elżbieta, królowa Anglii w *Marii Stuart* Fryderyka Schillera w reżyserii Roberta Glińskiego (1995).
W latach 1997-1999 Żółkowska należała do zespołu Teatru Narodowego. Równocześnie współpracowała z innymi teatrami: Teatrem Scena Prezentacje w Warszawie i poznańską Sceną na Piętrze. Od 1999 roku ponownie jest związana z Teatrem Powszechnym. Joanna Żółkowska jest również autorką autobiograficznej książki *Układanka*. Wielka sympatię widzów zdobyła jako Pani Anna Surmacz w telenoweli *Klan*.

- nowatorski nurt w dramacie współczesnym, zapoczątkowany w latach pięćdziesiątych XX wieku we Francji, przeżywający rozkwit w latach 1950-1965, potem odżywający i przekształcany w kolejnych pokoleniach pisarzy. Charakterystyczną cechą teatru absurdu jest widzenie świata, polegające na godzeniu sprzeczności.

W teatrze absurdu zostają odwrócone tradycyjne role przypisane tragizmowi i komizmowi - tragizm staje się nośnikiem treści komicznych, a komizm - tragicznych. Równocześnie zostaje zakwestionowane jedno ontologiczne rozstrzygnięcie świata. Głównymi tematami w dramacie absurdu jest niepewność prawdziwości wszystkiego, co otacza współczesnego człowieka; to tragiczny bohater komicznej gry pozorów istnienia. Działania człowieka w świecie pozbawionym metafizycznego sensu naznaczone są chaosem, a społeczna rzeczywistość bywa często zakłamana przez język i politykę totalitarnego państwa. W dramatach absurdystów silnie eksponowana jest sztuczność, teatralność; często pojawiają się motywy masek, luster i snu. Postacie dramatu często zestawione są w parach, np. kat - ofiara, gruby - chudy itp., lub też w układach trójkowych, np. dwóch na jednego. Wprowadzany jest także motyw sobowtórów. Absurdyści korzystają chętnie z tradycyjnych motywów farsowych, np. poślizgnięcie się na skórce od banana (*Wdowy* Mrożka).

W Polsce historia teatru absurdu jest chronologicznie dwuznaczna: premiera teatralna *Iwony, księżniczki Burgunda* Witolda Gombrowicza była bowiem zaplanowana na wrzesień 1939 roku, i gdyby doszła do skutku, to prawdopodobnie zostałaby uznana przez późniejszych krytyków i historyków literatury oraz teatru za pierwszą na świecie sztukę mieszczącą się w ramach pojęcia teatr absurdu. Po II wojnie światowej, w latach pięćdziesiątych polski teatr absurdu nie mógł się rozwijać, ponieważ w tamtym czasie w Polsce Ludowej obowiązywała już wyłącznie doktryna realizmu socjalistycznego. Sztuki teatralne Stanisława Ignacego Witkiewicza są dzisiaj także uznawane za prekursorskie w stosunku do zjawiska teatru absurdu. Jak podaje Jan Błoński we Wstępie do wydania Biblioteki Narodowej Dramatów Witkacego, zakończenie *Matki* "przypomina chwyty tak zwanego teatru absurdu. W trzydzieści lat później zastosują je Beckett i Ionesco.

Dziś już nikogo nie dziwi fakt, że Eugène Ionesco, jeden z przywódców "zbuntowanego teatru" , uchodzi za klasyka , a jego droga na literacki Parnas służyć może za wzór kariery pisarskiej. Ionesco dla większości widzów, także w Polsce, pozostał jednym z czołowych twórców teatru absurdu , ośmieszaczem językowych i obyczajowych stereotypów , bezlitosnym parodystą konwencji teatralnych , mistrzem absurdalnego sylogizmu i oksymoronu.

W dramatach Ionesco "nie ma charakterów, są postacie bez tożsamości (co chwila zdają się własnym przeciwieństwem, zajmują miejsce innych i na odwrót), które odrzucają zasadę identyczności i spójności charakteru na rzecz ruchu, psychologii dynamicznej. Nie są sami sobą... Osobowość nie istnieje." Wszystkie postacie ilustrują niewydolność klasycznej psychologii.

Nie tylko nie mają poczucia otaczającej je rzeczywistości, nie znają także same siebie, ignorują własną przeszłość. Nie posiadają żadnej wiedzy naukowej nawet literackiej. Teatr absurdu, w wydaniu Ionesco, łączy elementy realistyczne i symboliczne. Jednak nadrzędny cel stanowi karykatura czy symbolizacja świata przedstawionego. Dramaty jego autorstwa prowokują u widzów szok wizualny i emocjonalny. Przyczynia się do tego głównie ich rodowód w podświadomości pisarza , struktura marzenia sennego, w którym Ionesco *„miał wrażenie, że śniąc widzi prawdę, która przybrała formę światła"*. To sen w teatrze absurdu staje się samą podstawą twórczości artystycznej, co widać w częstej analogii między budową sennego widzenia a strukturą dramatów, opartych na podobnych scenariuszach.

„Kiedy pozwala się rozkwitnąć snom, do których przywarły resztki ciemnych kolorów, namiętności tyleż gwałtownych co niespójnych , przeciwieństwa zaczynają się zwalczać, a to daje początek dramatowi"

„ Żadna granica, nie może dla mnie oddzielać rzeczywistego od nierzeczywistego , prawdziwego od fałszywego"

oprac. na podstawie: Anick Brilant ; Teatr Absurdu: Narodziny współczesnej estetyki . Na przykładzie dramaturgii Ionesco i Becketta; [w:] Ruch Literacki 1995, z.4
Jan Kosiński; Kształt teatru. Warszawa 1984 • Eugène Ionesco; Boże spraw, żebym w Ciebie uwierzył; [w:] Dialog 1994 nr 5
Małgorzata Sugiera; Inny Ionesco; [w:] Dialog 1994 nr 5 • Janusz Majcherek; Ogólna Ionescowatość wszystkiego; [w:] Teatr 1991 nr 4

Beata Dąbrowiecka

„Pomyślałem, że to dziwne uważać za anormalnego kogoś, kto całe życie zadaje sobie bez ustanku pytania, czym jest świat, czym jest kondycja ludzka, co tutaj robi i czy doprawdy jest coś do zrobienia. Wydaje mi się, że przeciwnie, jest anormalne, jeśli ludzie nie myślą o tym, jeśli biernie żyją w niewiedzy. Wszyscy inni mają może jakąś nieokreśloną ufność, irracjonalną, że to wszystko odsłoni się któregoś dnia. Nastanie może kiedyś dla ludzkości poranek łaski. Nastanie poranek łaski dla mnie."

E. IONESCO

Dyrektor Naczelny
Jerzy Makselon

Z-ca Dyrektora ds. Artystycznych
Zbigniew Stryj

Kierownik Literacki
Beata Dąbrowiecka

Kierownik Muzyczny
Marzena Mikuła – Drabek

Koordynator Pracy Artystycznej
Szymon Wiechoczek

Kierownik Techniczny
Joanna Puk

Biuro Promocji i Organizacji Widowni
Edyta Stronk, Aleksandra Kozicka, Anna Potoczna, Paweł Janicki

Pracownia krawiecka
Dorota Zeliszek

Pracownia fryzjersko-perukarska
Sabina Niziołek

Rekwizytornia
Beata Hoffman, Łukasz Sikora

Garderobiane
Teresa Jasiecka, Beata Żmigrodzka

Pracownia elektryczno-akustyczna
Elżbieta Badowska, Krzysztof Pająk, Jerzy Puk, Jan Miciak, Rafał Pieruszka

Pracownia stolarska
Jan Swonke

Pracownia plastyczna
Bartłomiej Latoszek

Obsługa sceny
Adam Bisiak, Krzysztof Narewski, Zygmunt Owczarek, Adam Tarkowski, Andrzej Tomczak, Marek Wróbel

Fotograf
Krzysztof Lisiak

Teatr Nowy w Zabrzu

PLAC TEATRALNY 1, 41-800 ZABRZE

www.teatrzabrze.pl

Rezerwacja biletów: tel. (032) 271 54 93

e-mail: organizacja@teatrzabrze.pl

Kasa biletowa: (032) 271 32 56 w.220

Informacje dodatkowe
Sezon 2009/2010
Program CCLXXXIII
Redakcja programu – Beata Dąbrowiecka
Projekt graficzny – Sonia Stecura

Licencja na wystawienie utworu
została wydana przez
Stowarzyszenie Autorów ZAiKS